

Міжнародний гуманітарний університет
Факультет стоматології та фармацевції
Кафедра загальної та клінічної фармакології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ ТА ФАРМАЦІЇ

Галузь знань
Спеціальність
Назва освітньої програми
Рівень вищої освіти

22 Охорона здоров'я
226 Фармація, промислова фармація
Фармація, промислова фармація
другий (магістерський) рівень

Розробники і викладачі	Контактний телефон	E-mail
Смірнова Ганна Василівна, ст. викладач кафедри загальної та клінічної фармакології	+380997304334	sealineodessa@gmail.com
Галина Петрівна Пекліна, д. мед. наук, професор, зав. кафедри загальної та клінічної фармакології	0503908002	omi@mgu.edu.ua
Сторінка курсу у Moodle: https://moodle.mgu.edu.ua/		

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Історія медицини та фармацевції – закладає основи знання студентами історії медицини та лікознавства на різних етапах розвитку суспільства, основних етапів становлення та розвитку фармацевтичної науки і практики в Україні, сучасних напрямків розвитку фармацевтичної галузі та професійної діяльності в Україні й за кордоном. Дисципліна «Історія медицини та фармацевції» дає можливість студенту усвідомити сутність обраної професії, практично презентувати майбутню спеціальність і в подальшому свідомо підходити до подальшого навчання.

Вивчення дисципліни передбачає засвоєння питань, пов'язаних із зародженням та розвитком лікознавства від часів первіснообщинного ладу і до сьогодення, історією розвитку фармацевтичної науки та практики в Україні та світі, загальними принципами медичної та

фармацевтичної діяльності, допомагає розширити навички історичного мислення та підвищити загальнокультурний рівень сучасного молодого фахівця. Вивчення дисципліни сприяє підготовці студентів до подальшого поглибленого опрацювання нормативно-правової та законодавчої бази України у фармацевтичній сфері, вимог належної аптечної практики (НАП), розуміння суті системи фармацевтичного забезпечення України, державного управління та регулювання у фармації.

Предметом вивчення дисципліни є історичні аспекти становлення та розвитку лікознавства та фармації у світовому аспекті, тенденції розвитку фармацевтичної галузі в Україні та країнах світу.

Метою вивчення Історії медицини та фармації – є формування у студентів знання історичного шляху розвитку фармації і аптечної справи, детальне і ґрунтовне ознайомлення студентів з історією фармацевтичної науки та практики.

Передумови для вивчення дисципліни Історії медицини та фармації: історія України та української культури, філософія, загальна та неорганічна хімія, вступ у фармацію.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Історія медицини та фармації» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та критично осмислювати й вирішувати практичні проблеми у професійній фармацевтичній та/або дослідницько-інноваційній діяльності із застосуванням положень, теорій та методів фундаментальних, хімічних, технологічних, біомедичних та соціально-економічних наук; інтегрувати знання та вирішувати складні питання, формулювати судження за недостатньої або обмеженої інформації; зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та їх обґрунтованість до фахової та нефахової аудиторії.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК. 1. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК. 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, приймати обґрунтовані рішення.

ЗК. 13. Здатність нести етичну відповідальність за дії, пов'язані із застосуванням власних знань та суджень.

Спеціальні (фахові) компетентності

ФК 20. Здатність використовувати у професійній діяльності знання нормативно-правових, законодавчих актів України, міжнародні та європейські стандарти, вимоги належних практик у фармації.

ФК 21. Здатність продемонструвати та застосовувати у практичній діяльності комунікативні навички спілкування, фундаментальні принципи фармацевтичної етики та деонтології, що засновані на моральних зобов'язаннях та цінностях, етичних нормах професійної поведінки та відповідальності відповідно до Етичного кодексу фармацевтичних працівників України і керівництв ВООЗ.

Навчальна дисципліна Історія медицини та фармації забезпечує досягнення програмних результатів навчання (РН), передбачених освітньою програмою:

ПРН 1. Проводити професійну діяльність у соціальній взаємодії оснований на гуманістичних і етичних засадах; ідентифікувати майбутню професійну діяльність як соціально значущу для здоров'я людини.

ПРН 2. Застосовувати знання з загальних та фахових дисциплін у професійній діяльності.

ПРН 4. Використовувати результати самостійного пошуку, аналізу та синтезу інформації з різних джерел для рішення типових завдань професійної діяльності.

ПРН 6. Аргументувати інформацію для прийняття рішень, нести відповідальність за них у стандартних і нестандартних професійних ситуаціях; дотримуватися принципів деонтології та етики у професійній діяльності.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знання:

- основні етапи розвитку медицини у зв'язку з розвитком і зміною суспільно-економічних формацій, загальну періодизацію та хронологію розвитку медицини;
- основоположні поняття характерні для медицини і фармації окремих історичних центрів цивілізації (стародавній Китай, Індія, Рим, Єгипет, Греція), базові елементи та історичне значення праць видатних вчених різних історичних етапів;
- фактори, що впливають на історію та розвиток фармації на різних етапах розвитку світової історії;
- досягнення видатних діячів фармацевтичної науки в національну та світову фармацію;
- проблеми розвитку фармації в Україні та світі;

Уміння:

- правильно інтерпретувати та аналізувати розвиток фармації в історичній ретроспективі;
- аналізувати дані історичної та фармацевтичної літератури;
- об'єктивно аналізувати історичні явища, оцінювати досягнення та перспективи розвитку фармації;
- застосовувати етичні принципи морального обличчя бакалавра фармації;
- використовувати знання при вирішенні професійних проблем;

Навички:

- орієнтуватися в сучасних проблемах охорони здоров'я та сприяти їх вирішенню;
- виносити судження щодо перспектив розвитку української фармації та фармацевтичного ринку України;
- аналізувати тенденції розвитку фармації за кордоном

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття (денне відділення / заочне відділення)			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Семінарські заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
4	120	14/12	28/12	78/96	2/2	3/3	вибіркова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Історія медицини і лікознавства стародавнього світу.	14	2	2	10	14	2	2	10
Тема 2. Фармація в епоху середньовіччя.	16	2	4	10	14	2	2	10
Тема 3. Розвиток медицини і фармації в Україні від Стародавньої Русі до XVIII століття.	14	2	2	10	14	2	2	10
Тема 4. Реформи Петра I і подальший розвиток медицини і фармації в XVIII і XIX століттях.	16	2	4	10	14	2	2	10
Тема 5. Розвиток медицини і фармації України в першій половині XX століття.	16	2	4	10	12	2		10
Тема 6. Розвиток медицини і фармації України XX- XXI столітті.	16	2	4	10	12		2	10
Тема 7. Медицина та фармація Нового часу.	12		2	10	10			10
Тема 8. Охорона здоров'я і фармація в зарубіжних країнах.	4		2	2	10			10
Тема 9. Видатні вчені та їх внесок у розвиток медицини та фармації.	8	2	2	4	10			10
Тема 10. Історія медицини та фармації як наука й предмет викладання.	4		2	2	10	2	2	6
Усього годин	120	14	28	78	120	12	12	96
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ – ЗАЛІК								

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. ПИТАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Історія медицини і лікознавства стародавнього світу. Медицина в первіснообщинному устрої, в епоху матриархату і патріархату. Медицина і фармація в рабовласницьких державах Стародавнього Сходу. Медицина Давнього Єгипту. Медицина і лікознавство Стародавньої Індії. Медицина Китаю. Медицина античної Греції, медичні школи. Життєдіяльність найвидатнішого лікаря старовини Гіппократа. Медицина в Стародавньому Римі. Учення Асклепіада, роботи Галена.	2	2
2	Тема 2. Фармація в епоху середньовіччя. Розвиток алхімії в країнах Сходу. Медицина і фармація в Арабських Халіфатах. Видатні арабські вчені. Життєдіяльність найвидатнішого лікаря середньовіччя - Авіценни. Медицина і фармація в Західній Європі в період раннього середньовіччя, V - X століття. Розвиток фармації в період «класичного» середньовіччя, XI – XV століття. Салернська школа. Європейські університети. Медицина і фармація в Західній Європі в період пізнього середньовіччя (епохи Відродження). Основоположник ятрохімії – Парацельс.	2	2
3	Тема 3. Розвиток медицини і фармації в Україні від Стародавньої Русі до XVIII століття. Становлення Київської держави і надання лікарської й медичної допомоги в Київській Русі. Фармація епохи феодалізму. Аптекарьство середньовіччя на західноукраїнських землях, в Київській Русі. Фармація й медицина України XIV-XVII ст. Аптечна справа на Правобережній і Лівобережній Україні, Півдні України, Слобожанщині. Надання лікарської і медичної допомоги в державі. Відкриття перших аптек і медичних шкіл. Функції, роль і значення Аптекарьського наказу.	4	2
4	Тема 4. Реформи Петра I і подальший розвиток медицини і фармації в XVIII і XIX століттях. Правління царя Петра I, його реформи в галузі охорони здоров'я. Лікарське обслуговування в Україні в першій половині XVIII століття. Відкриття вільних аптек, перспективи розвитку аптечної мережі. Розвиток охорони здоров'я України в другій половині XVIII століття. «Аптекарьський Статут», його значення для подальшого розвитку фармації. Надання лікарської допомоги на Галичині. Розвиток фармації в XIX столітті. Земська реформа, створення земських аптек. Реформи в галузі фармації в кінці XIX століття. I з'їзд фармацевтів Галичини, його значення в розвитку Фармації.	2	2
5	Тема 5. Розвиток медицини і фармації України в першій половині XX століття. Загострення соціальних суперечностей, боротьба аптечних працівників за свої права. Фармацевтичне виробництво перед першою світовою війною і під час війни. Розвиток медицини і фармації після Жовтневої революції. Надання медичної та лікарської допомоги в роки громадянської війни. Націоналізація аптечної справи в УРСР. Фармація України в перші роки радянської влади. Розвиток медицини і фармації в СРСР. Зміни в законодавстві та системі управління аптеками в передвоєнні роки. Становлення української хіміко-фармацевтичної промисловості.	4	2
6	Тема 6. Розвиток медицини і фармації України в другій половині XX століття. Фармація в роки Великої Вітчизняної війни. Фармація в післявоєнний період. Розвиток фармації в період «застою». Фармація в 80-х 90-х роках XX століття. Фармація після проголошення незалежності України. Розвиток фармації в XXI столітті.	4	

7	Тема 7. Медицина та фармація Нового часу. Новочасна доба. Періодизація та хронологія. Формування нового типу знання, пов'язаного з технікою й промисловими потребами. Наукова революція XVII ст., її вплив на розвиток науки, медицини, фармації та методу пізнання. Медицина, фармація і політика: нове співвідношення. Становлення вищої медичної та фармацевтичної освіти.	4	2
8	Тема 8. Охорона здоров'я і фармація в зарубіжних країнах. Сучасний стан світового фармацевтичного ринку. Охорона здоров'я і фармація в США. Охорона здоров'я і фармація в Німеччині. Фармація в Австрії. Фармація в Данії. Фармація у Великобританії. Охорона здоров'я і фармація Австралії. Фармація в Канаді. Фармація в Словенії. Тенденції розвитку світового фармацевтичного ринку.	2	
9	Тема 9. Видатні вчені та їх внесок у розвиток медицини та фармації. Історичне значення вчення Гіппократа. Стародавньоримська фармація. Принципи лікувальної діяльності Галена. Лікознавство раннього середньовіччя і походження алхімії. Іатрохімія - нове направлення в хімії і медицині; життя та погляди Парацельса. Значення алхімії для розвитку фармації. Медицина і лікознавство країн Сходу. Життя і медична діяльність Авіценни. Праці Авіценни з лікознавства. Медична школа у Солерно.	2	
10	Тема 10. Історія медицини та фармації як наука й предмет викладання. Історія медицини та фармації як наука та навчальна дисципліна. Джерела вивчення світової та вітчизняної історії медицини та фармації. Методологічні аспекти вивчення історії медицини та фармації. Періодизація загальної та медичної історії. Наукове і соціальне значення історії лікознавства.	2	
	Всього	28	12

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Історія медицини та фармації» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів тощо.
7. Вирішення ситуаційних задач.
8. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Історія медицини і лікознавства стародавнього світу. Реферат: Медицина і лікознавство Стародавньої Індії. Медицина Китаю. Медицина античної Греції, медичні школи.	10	10
2	Тема 2. Фармація в епоху середновіччя. Реферат: Розвиток алхімії в країнах Сходу. Медицина і фармація в Арабських Халіфатах.	10	10
3	Тема 3. Розвиток медицини і фармації в Україні від Стародавньої Русі до XVIII століття. Реферат: Аптечна справа на Правобережній і Лівобережній Україні, Півдні України, Слобожанщині.	10	10
4	Тема 4. Реформи Петра I і подальший розвиток медицини і фармації в XVIII і XIX століттях. Реферат: Відкриття вільних аптек, перспективи розвитку аптечної мережі. Розвиток охорони здоров'я України в другій половині XVIII століття.	10	10
5	Тема 5. Розвиток медицини і фармації України в першій половині XX століття. Реферат: Загострення соціальних суперечностей, боротьба аптечних працівників за свої права. Фармацевтичне виробництво перед першою світовою війною і під час війни. Становлення української хіміко-фармацевтичної промисловості.	10	10
6	Тема 6. Розвиток медицини і фармації України в другій половині XX століття. Реферат: Фармація після проголошення незалежності України. Розвиток фармації в XXI столітті.	10	10
7	Тема 7. Медицина та фармація Нового часу. Новочасна доба. Періодизація та хронологія. Реферат: Наукова революція XVII ст., її вплив на розвиток науки, медицини, фармації та методу пізнання. Медицина, фармація і політика: нове співвідношення.	10	10
8	Тема 8. Охорона здоров'я і фармація в зарубіжних країнах. Реферат: Сучасний стан світового фармацевтичного ринку. Охорона здоров'я і фармація в США. Охорона здоров'я і фармація в Німеччині. Тенденції розвитку світового фармацевтичного ринку.	2	10
9	Тема 9. Видатні вчені та їх внесок у розвиток медицини та фармації. Реферат: Історичне значення вчення Гіппократа. Життя та погляди Парацельса. Значення алхімії для розвитку фармації.	4	10
10	Тема 10. Історія медицини та фармації як наука й предмет викладання. Реферат: Наукове і соціальне значення історії лікознавства.	2	6
	Всього	78	96

8. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	50%
підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення іспиту (заліку).	50%

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, іспит (залік)
--	---

9. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ/ ЗАЛІКУ

Денна форма навчання			
<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виносяться на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

Разом балів за поточний контроль	50
Підсумковий контроль екзамен / залік	50
Всього балів	100

Заочна форма навчання			
Поточний контроль			
Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи під час аудиторних занять			
1.1. Підготовка до аудиторних занять	Відповідно до розкладу	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час аудиторних занять	15
За виконання контрольних робіт (завдань)			
1.2. Підготовка контрольних робіт	-//-	Перевірка контрольних робіт (завдань)	15
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.3. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виноситься на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ² , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
2.1. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе) під час ІКР	5
2.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен / залік			50
Всього балів підсумкової оцінки			100

² Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

10. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» Fx – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Історія медицини та фармації : навч. посіб. для студентів вищ.фармац. навч. закл. та фармац. ф-тів ВНЗ МОЗ України / А. А. Котвіцька, В. В. Горбаньов, О. О. Суріков та ін. – Харків: НФаУ: Золоті сторінки, 2016. – 168 с.
2. Історія медицини / О. Голяченко. – Тернопіль: ЛПЛЕЯ, 2004. – 248с.
3. Історія медицини / О. Голяченко. – Тернопіль: ЛПЛЕЯ, 2004. – 248с.
4. Сятиня М.Л. Історія фармації: навчальний посібник для вищих навчальних закладів. – Львів, 2002. – 660 с.
5. Ступак Ф.Я. Історія медицини. – К.: Книга-плюс, 2016. – 176 с.
6. Ганіткевич Я.В. Історія української медицини в датах та іменах. – Л.: Б. в., 2004. – 364 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://shron1.chtyvo.org.ua/Hanitkevych_Yaroslav/Istoriia_ukrainskoi_medytsyny_v_imenakh_i_datakh.pdf.
7. Драч О.О., Борисенко Н.М. Історія медицини і фармації (від найдавніших часів до середини XVII ст.): навчальний посібник. Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А., 2018. – 244 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24457/1/Drach_O_Borysenko_N_IMF_2018.pdf

Допоміжна

1. Анісімов В. Підготовка фахівців фармацевтичної галузі в Одесі. // Фармацевт Практик, – 2017, № 1
2. Дедишина Л. Аптека-музей «Під Чорним орлом»: Віч-на-віч з історією// Фармацевт Практик, – 2013, №5
3. Історія медицини / С.А. Верхратський С.А., П.Ю. Заблудовський. – К.: Вища школа, 1991. – 431с.
4. Ван Міл Дж., Нельсон І. Громадська фармація в Данії. // Фармац. журн. – 2002. – №2. – С. 15-17.
5. Історія медицини та фармації / З. М.Мнушко. – Х.: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2009. – 208 с.
6. Саутенкова Н.Л. Організація роботи в датській аптеці // Фармац. журн. – 2001. – № 2. – С. 41-43. 12. Семенченко В.Ф. Історія фармації. – М.: Альфа, 2010. – 592с.
7. Терещук Т.О., Каленюк Т.Г. Становлення аптечного законодавства у Галичині // Фармац. журн. – 1995. – № 4 – С. 88-92.
8. Фармацевтична енциклопедія / Голова ред. ради та автор передмови В.П. Черних. – К.: Моріон, 2005. – 848 с.
9. Бородій М.К. До історії аптечної справи на Україні в першій половині XVIII сторіччя // Фармац. журн. – 1980. – № 2. – С. 76-79.
10. Громовик Б. Фармація і фармацевти в етично-літературному вимірі: монографія / Богдан Громовик, Ірина Мірошнікова.– Львів: Простір-М, 2018 – 219 с.
11. Лесик Р. Високотехнологічна фармація: від зародження до розквіту. // Фармацевт Практик, – 2017, №10
12. Федущак А.Л. З історії лікознавства України: шлях до першої національної фармакопеї. // Клін. фарм., фармакотерапія та медична стандартизація. – 2011. – №1-2. – С. 146-155.

Електронні інформаційні ресурси:

1. Посібник до вивчення курсу «Історія медицини» / П.М.Полушкін. – Д.: ДНУ, 2016. – 242 с. [Електронний ресурс].Режим доступу: http://repository.dnu.dp.ua:1100/upload/cd01488c10e047532387816735b53409_Istoriya_medicin_i_1.P.
2. Медичні бібліотеки он-лайн. Режим доступу: <http://medlib.bsmu.edu.ua/internet-resursy/biblioteku-on-lajn/>
3. Національна наукова медична бібліотека України <http://www.library.gov.ua>
4. Національна медична бібліотека України. Світові медичні ресурси. Режим доступу: <https://library.gov.ua/svitovi-e-resursy/>

